

คู่มือการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

โรงเรียนชุมชนดอยช้าง

อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
กระทรวงศึกษาธิการ

คู่มือการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER
เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

โรงเรียนชุมชนดอยช้าง

โรงเรียนชุมชนดอยช้าง
ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต ๒

ที่มาและความสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ในหมวดที่ ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒) กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ตลอดเวลา เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยผู้สอนสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกรายวิชา รวมถึงนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๖๒)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ กำหนดทิศทางให้คนไทยเป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๔.๐ ทั้งนี้สังคมไทยต้องเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง โดยการขับเคลื่อนภายใต้ ๗ ยุทธศาสตร์ ต่อไปนี้ ๑) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร การเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ๒) การยกระดับคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ๓) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม รองรับความต้องการของตลาดงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ๔) การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล ๕) การพัฒนาคุณภาพของคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ๖) การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน ๗) การพัฒนาระบบการเงินเพื่อการศึกษา จากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบด้าน รวมทั้งกติกาด้านการศึกษา ครูจึงควรพัฒนาตนเองให้เป็นครูในยุคการศึกษา ๔.๐ โดยใช้สมรรถนะที่ครูมีอยู่ในการทำให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เรียน ๔.๐ ด้วยการเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ คือทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การเรียนและการทำงานร่วมกันเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารทางไกล การใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๐)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป (Bonwell & Eison, ๑๙๙๑) เรียนรู้ผ่านกิจกรรมและการอภิปรายในชั้นเรียน การยั่วเย้าผ่านคำถามจากครู เพื่อให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ข้อมูลในระดับสูง นักเรียนเรียนรู้และรวบรวมความรู้ใหม่เข้ากับความรู้ และประสบการณ์เดิมจากการได้คิดได้ปฏิบัติ (Barkley & Major, ๒๐๑๘) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง ใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย ครูที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จัดกิจกรรมเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะออกแบบกิจกรรมต่างๆที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากกว่าการเรียนรู้แบบเดิมที่ผู้สอนบรรยาย

เนื้อหาเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล (ภริมา วิธาสถิตกุล และชนินันท์ แยมขวัญยืน, ๒๕๖๕) จะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในทักษะการอ่านเขียน (Literacy) เพื่อการเรียนรู้ การคิดคำนวณ (Numeracy) และความสามารถในการใช้เหตุผล (Reasonable Ability) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะให้ผู้เรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ (สมศักดิ์ จีเพ็ชร, ๒๕๖๒) ซึ่งหากต้องการให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพจึงจะสำเร็จได้ งานบริหารวิชาการถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษา ต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่ดี ทุกฝ่ายต้องร่วมกันบริหารจัดการทั้งผู้บริหาร ครูและผู้เรียน จึงจะสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา (ฐาปนันท์ กันยา และพรทิพย์ สุริยาชัยวัฒน์, ๒๕๕๘)

การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันกับผู้บริหารและครู เพื่อพัฒนาตนเองเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานไปในทางที่ดีขึ้น (ศิลา สงอาจินต์, ๒๕๖๑) ผู้นิเทศให้การชี้แนะ ให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันกับผู้รับการนิเทศ มีการสะท้อนคิดให้ข้อมูลย้อนกลับ และการประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถและปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งวิธีการนิเทศที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการว่าเป็นวิธีการนิเทศที่ช่วยพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืน ได้แก่ การนิเทศแบบชี้แนะ และการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ซึ่งปัจจุบันเป็นวิธีการหนึ่งที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายในทุกองค์กรวิชาชีพโดยเฉพาะทางด้านการศึกษาในการพัฒนาวิชาชีพครู โดยรูปแบบการชี้แนะมีความหลากหลายสามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนา เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ (ธนา ฤๅชวีวรรณ, ๒๕๖๒) วิธีการนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) จึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือให้การจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเครือข่ายการนิเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา การดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน การนำเทคนิคการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) มาใช้ในการนิเทศการศึกษา จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ (มยุรี เจริญศิริ, ๒๕๕๘)

โรงเรียนชุมชนดอยช้าง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒๖ ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูง นักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานจากครอบครัวชาวเขาหลากหลายชาติพันธุ์ อาทิ มูเซอ ลีซู อาข่า ไทยใหญ่ และจีนยูนนาน ครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษาในตำบลลาวีหลายชุมชน ได้แก่ บ้านดอยช้าง ชุมชนเกษตร ชุมชนปางช้าง ชุมชนผาแดงอาข่า และบ้านใหม่พัฒนา ปัจจุบันเปิดสอน ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น จากข้อเสนอแนะของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ระบุว่าผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านความสามารถในการคิด ซึ่งสถานศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ ในหลาย ๆ วิธีการ เช่น การบูรณาการองค์ความรู้/เนื้อหา เทคนิควิธีการต่าง ๆ เข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งครู ได้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอยู่แล้ว หรือการจัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดให้ผู้เรียน เป็นต้น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), ๒๕๖๗)

การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ จากการนิเทศ พบว่าครูมีความต้องการให้มีการนิเทศอย่างสม่ำเสมอและ

ต่อเนื่อง การนิเทศการศึกษาจึงมีความจำเป็นและสำคัญ มีความหมายในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อส่งเสริมให้ครูผู้รับการนิเทศพัฒนาตนเอง ค้นพบความสามารถของตนเอง เกิดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ พัฒนาการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้บริหาร และครูไปพร้อมด้วย จึงกำหนดการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม (Participatory Internal Supervision) หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในทุกขั้นตอนการนิเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้หลักการนิเทศ ได้แก่ หลักการเรียนรู้ร่วมกัน หลักการทำงานเป็นทีมหลักการทำงานอย่างเป็นระบบ และหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน

กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER เป็นกระบวนการนิเทศที่ดำเนินการนิเทศอย่างมีระบบขั้นตอน เริ่มจากการเตรียมการ วางแผนโดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียน มีกระบวนการนิเทศติดตาม สะท้อนผล ประเมินผลและนำผลมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายของการนิเทศและขับเคลื่อนพัฒนา จำเป็นอย่างยิ่งต้องได้รับความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งการสร้างความร่วมมือนั้น ประกอบไปด้วยการสร้างศรัทธา การสร้างสัมพันธภาพที่ดี การมีวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ เป็นกัลยาณมิตร และมีการเสริมสร้างกำลังใจในการนิเทศติดตาม มีขั้นตอน การดำเนินงาน ๓ ระยะ ๖ ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ ๑ เตรียมการ

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจ (Studying)

ขั้นตอนที่ ๒ วางแผนดำเนินการ (Planning)

ระยะที่ ๒ ดำเนินการ

ขั้นตอนที่ ๓ ขยายความรู้ (Informing)

ขั้นตอนที่ ๔ มุ่งสู่การปฏิบัติ (Doing & development)

ระยะที่ ๓ การวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ ๕ วัดและประเมินผล (Evaluating)

ขั้นตอนที่ ๖ สนับสนุนให้ยั่งยืน (Reflect to Sustainable)

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะเปลี่ยนจากผู้รับความรู้เพียงอย่างเดียว มาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน

๒) วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๒.๑ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนาระบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER ของโรงเรียนชุมชนดอยช้าง

๒. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ระหว่างครู ผ่านกระบวนการนิเทศแบบมีส่วนร่วม

๓. เพื่อประเมินความพึงพอใจในการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER

๒.๒ กลุ่มเป้าหมาย

๑. เป้าหมายเชิงปริมาณ

๑. ครูในโรงเรียนชุมชนดอยช้างเข้าร่วมการนิเทศภายในตามกระบวนการนิเทศแบบ SPIDER อย่างน้อย ๒ รอบต่อปีการศึกษา

๒. มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ไม่น้อยกว่า ๒ ครั้งต่อภาคเรียน เพื่อสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้จากกระบวนการนิเทศ

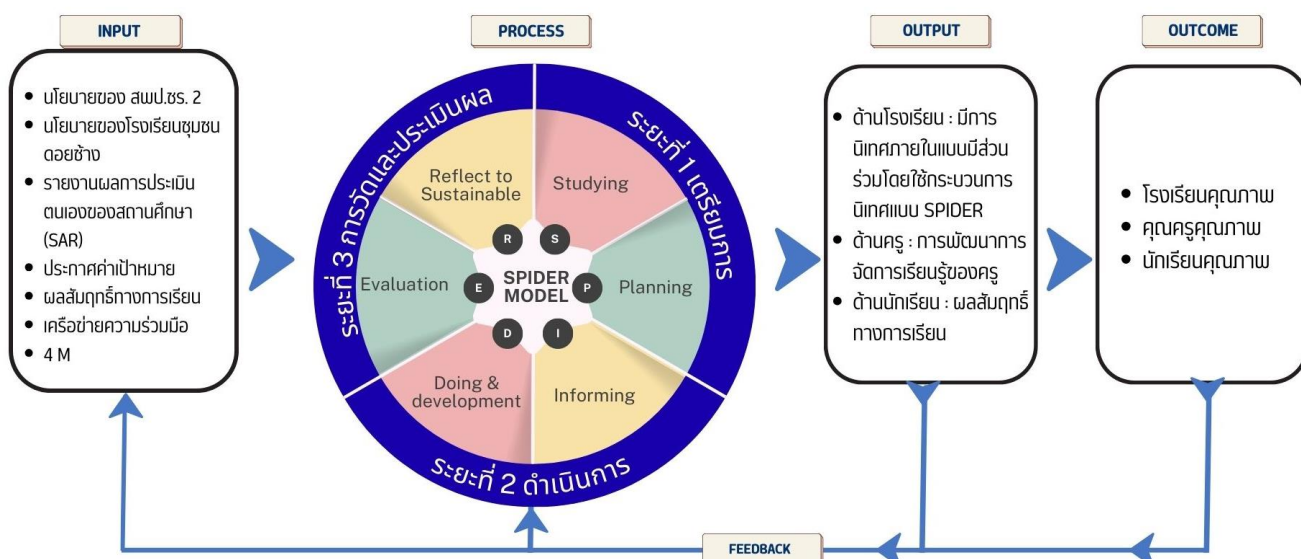
๒. เป้าหมายเชิงคุณภาพ

๑. ครูสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความหลากหลาย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง

๒. ครูสามารถสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของตนเอง และนำผลการนิเทศไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนชุมชนดอยช้างได้ดำเนินการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการนิเทศที่ดำเนินการนิเทศอย่างมีระบบขั้นตอน เริ่มจากการเตรียมการ วางแผนโดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียน มีกระบวนการนิเทศติดตามสะท้อนผล ประเมินผลและนำผลมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายของการนิเทศและขับเคลื่อนพัฒนา จำเป็นอย่างยิ่งต้องได้รับความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งการสร้างความร่วมมือนั้น ประกอบไปด้วยการสร้างศรัทธา การสร้างสัมพันธภาพที่ดี การมีวิสัยทัศน์จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ เป็นกัลยาณมิตร และมีการเสริมสร้างกำลังใจในการนิเทศติดตาม โรงเรียนได้ดำเนินการศึกษา นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต ๒ นโยบายของโรงเรียนชุมชนดอยช้าง รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) เครือข่ายความร่วมมือ และ ปัจจัยนำเข้าด้าน ๔ ปัจจัยหลักในการบริหารจัดการสถานศึกษา ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และกระบวนการนิเทศ เพื่อการพัฒนาการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มุ่งสู่เป้าหมายโรงเรียนคุณภาพ ครูคุณภาพและนักเรียนคุณภาพ

การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER
เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER

S	Studying	ศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจ
P	Planning	วางแผนดำเนินการ
I	Informing	ขยายความรู้
D	Doing & Development	มุ่งสู่การปฏิบัติ พัฒนา
E	Evaluation	วัดและประเมินผล
R	Reflect to Sustainable	สนับสนุนให้ยั่งยืน

ขั้นตอนการนิเทศภายในสถานศึกษา

การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีขั้นตอน การดำเนินงาน ๓ ระยะ ๖ ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ ๑ เตรียมการ มี ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจ (Studying)
๒. วางแผนดำเนินการ (Planning)

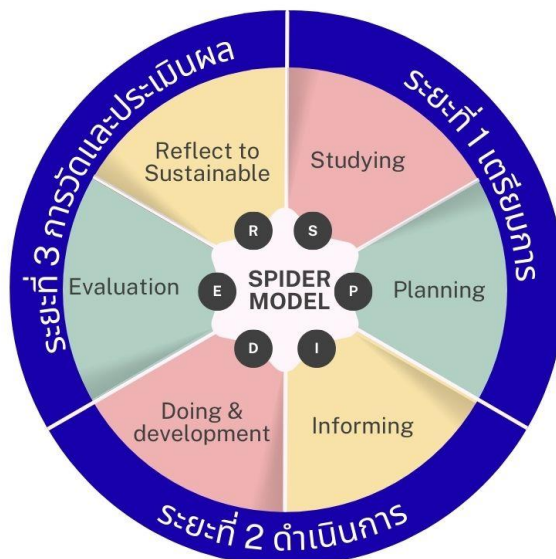
ระยะที่ ๒ ดำเนินการนิเทศ ติดตามพัฒนา มี ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๓. ขยายความรู้ (Informing)
๔. มุ่งสู่การปฏิบัติ พัฒนา (Doing & Development) การนิเทศ ติดตาม มี ๕ ขั้นตอน คือ
 - ขั้นที่ ๑ สื่อสารสร้างความเข้าใจ (ร่วมคิด)
 - ขั้นที่ ๒ ร่วมพัฒนา อย่างกัลยาณมิตร
 - ขั้นที่ ๓ สะท้อนคิด พาทำ
 - ขั้นที่ ๔ สร้างเครือข่ายเสริมพลัง
 - ขั้นที่ ๕ เสริมขวัญกำลังใจ (ร่วมชื่นชม)

ระยะที่ ๓ ติดตามประเมินผล มี ๒ ขั้นตอน ได้แก่

๕. วัดและประเมินผล (Evaluation)
๖. สนับสนุนให้ยั่งยืน (Reflect to Sustainable)

กระบวนการดำเนินงานและขั้นตอนการนิเทศ

ระยะที่ ๑ เตรียมการ

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจ (Studying)

การดำเนินการของสถานศึกษา

๑. ศึกษาแนวคิดและกระบวนการ SPIDER จากเอกสาร

๒. วิเคราะห์ข้อมูลของโรงเรียนจากเอกสารรายงาน ได้แก่ รายงานผลการทดสอบระดับชาติ (RT, NT, O-NET), ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน, รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา
๓. ประชุมทีมงานนิเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและเตรียมการทำงานในทีม
๔. ร่วมกันแลกเปลี่ยนระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ตามบริบท ของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ ๒ วางแผนดำเนินการ (Planning)

การดำเนินการของสถานศึกษา

๑. ประชุมวางแผนร่วมกับครูทุกคน เพื่อชี้แจงเป้าหมายการนิเทศ กำหนดประเด็นการนิเทศ วิธีการ และเกณฑ์การนิเทศ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายก่อนดำเนินการนิเทศ
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศและกำหนดแผนนิเทศ
๓. จัดเตรียมเครื่องมือการนิเทศ และแผนการนิเทศภายใน ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นสำคัญ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการดำเนินการ ทรัพยากรที่ต้องการ เครื่องมือนิเทศ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ระยะที่ ๒ ดำเนินการ

ขั้นตอนที่ ๓ ขยายความรู้ (Informing)

การดำเนินการของสถานศึกษา

๑. ประชุมชี้แจงการดำเนินงานการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER ให้กับคณะครูได้รับทราบ
๒. แนะนำการใช้เครื่องมือในการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ SPIDER
๓. ทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้นิเทศ และผู้เข้ารับการนิเทศรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ผู้นิเทศสามารถปฏิบัติงานด้วยความสบายใจ ไม่อึดอัด ขณะเดียวกันก็ช่วยขจัดความรู้สึกขัดแย้งของผู้รับการนิเทศที่มีต่อผู้นิเทศได้ด้วย

ขั้นตอนที่ ๔ มุ่งสู่การปฏิบัติ (Doing & development)

การดำเนินการของสถานศึกษา

โรงเรียนชุมชนดอยช้าง ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน จากคณะกรรมการนิเทศ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และคณะกรรมการ โดยดำเนินการนิเทศ จากการเยี่ยมชั้นเรียนและการสังเกตการสอน ทั้งในรูปแบบ Onsite และ Online ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอนของการนิเทศ ติดตาม พัฒนา ดังนี้

ขั้นที่ ๑ สื่อสารสร้างความเข้าใจ (ร่วมคิด) คือ สร้างการรับรู้และเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูเกี่ยวกับเป้าหมาย แนวทาง และวิธีการดำเนินการผ่านการพูดคุยแบบเปิดใจ โดยใช้การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ครูร่วมคิด วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ลดความรู้สึก “ถูกตรวจ”

ขั้นที่ ๒ ร่วมพัฒนา อย่างกัลยาณมิตร ดำเนินการนิเทศโดยใช้วิธีการแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” นิเทศในห้องเรียนแบบ Coaching & Mentoring โดยผู้บริหาร/คณะนิเทศ ร่วมสังเกตการสอน ไม่ใช่เพื่อตรวจสอบ แต่เพื่อพัฒนา บันทึกข้อเสนอแนะ และจุดแข็งของครู

ขั้นที่ ๓ สะท้อนคิด พาทำ หลังจากสังเกตหรือร่วมพัฒนา ให้มีการสะท้อนผลร่วมกัน ถอดบทเรียน ร่วม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในแนวทางที่ได้ผล ซึ่งหลังการนิเทศ เชิญครูสะท้อนผลด้วยตนเอง โดยใช้คำถาม เช่น "นักเรียนตอบสนองต่อกิจกรรมอย่างไร?" "ถ้าทำใหม่จะปรับตรงไหน?" ผู้บริหารหรือพี่เลี้ยงให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน

ขั้นที่ ๔ สร้างเครือข่ายเสริมพลัง เชื่อมโยงครูที่มีความเชี่ยวชาญ/แนวคิดคล้ายกันเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ โดยพัฒนาผ่านชุมชนวิชาชีพ (PLC)

ขั้นที่ ๕ เสริมขวัญกำลังใจ (ร่วมชื่นชม) ชื่นชม ให้กำลังใจ และเผยแพร่ความสำเร็จในการพัฒนา เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร

ระยะที่ ๓ ติดตามประเมินผล

ขั้นตอนที่ ๓ วัดและประเมินผล (Evaluation)

การดำเนินการของสถานศึกษา

๑. ประเมินผลการนิเทศ โดยการการสะท้อนคิดของครูต่อกิจกรรมที่ได้รับ
๒. สังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ก่อน-หลังนิเทศ เช่น ความหลากหลายของกิจกรรม / การใช้เทคนิคเชิงรุก
๓. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ผลการดำเนินกิจกรรมของผู้เรียนจากโครงการ และกิจกรรมต่างๆ
๔. สรุปผลการนิเทศในรูปแบบรายงาน พร้อมข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาในรอบต่อไป

ขั้นตอนที่ ๔ สนับสนุนให้ยั่งยืน (Reflect to Sustainable)

การดำเนินการของสถานศึกษา

๑. สะท้อนผล (Reflection Meeting) โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) และการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูและ การพัฒนาผู้เรียน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกับครูและผู้บริหาร เพื่อร่วมกันถอดบทเรียนทั้งข้อดีและข้อควรปรับปรุง
๒. ยกย่อง เชิดชู และเผยแพร่ผลงานครูต้นแบบ เพื่อจูงใจและเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่น
๓. เยี่ยมชั้นเรียน หรือสัมภาษณ์ครูอีกครั้งใน ๓-๖ เดือนหลังการนิเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพจากการจัดการเรียนรู้ของครู
๒. ครูได้รับการช่วยเหลือ ข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการนิเทศเพื่อนำไปพัฒนากระบวนการการจัดการเรียนรู้
๓. โรงเรียนมีกระบวนการนิเทศและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ